

anikonični. U arheologiji idolom se nazivaju kulni kipići, najčešće od pečene gline, rjeđe od kamena i kosti. Takvi idoli javljaju se već u paleolitiku i to ponajviše kao ženske figurice. Na našem prostoru idolooplastika se javlja u ranomu neolitiku (stupasti kipići starčevačke kulture), a nastavlja se i u sr. i kasnom neolitiku (ljudski likovi zvonasta oblika, te životinjski likovi u danilskoj kulturi). U eneolitiku idolooplastiku u većem opsegu njeguje samo vučedolska kultura (figura golubice iz Vučedola); u brončano doba antropomorfni i teriomorfni i. postaje mnogo rjeđi (figura iz Dalja). U starije željezno doba i. gotovo sasvim nestaje, a nedostatak atraktivnije plastike u kasnijim kulturama donekle nadomješta situlska umjetnost (reľefni figuralni frizovi).

J. Bil.

IFKOVIĆ, Nikola, staklar u XV–XVI. st., podrijetlom iz Dubrovnika. Zanat je izučio u Muranu. Djeluje u Dubrovniku od 1490. do smrti (1511); vodi općinsku staklanu na Pilama u kojoj obučava domaće mladiće, među njima i Ivana Radonjića iz Konavala. Izrađivao pretežno stakleno posuđe kasnogotičkih oblika od običnoga i kristalnoga stakla. Svoje je proizvode izvozio u Albaniju, Apuliju, na Siciliju i u Aleksandriju.

LIT.: V. Han, Trgovina dubrovačkim staklom u Albaniji u XVI st. Balcanica, 1976, 7. — Ista, Arhivska građa o staklu i staklarstvu u Dubrovniku (XIV–XVI st.), Beograd 1979. R.

IGRANE, selo u Makarskom primorju, gdje su pronađeni ostaci iz rim. doba. Očuvane su ruševine srednjovj. crkve na groblju i crkva Sv. Mihovila iz XI–XII. st. nedaleko od napuštena zaseoka Markovića. U istome zaseoku nađena je u XVI. st. *Hrvatska kronika*, važan izvor za hrv. povijest. U sred današnjega sela je župna crkva iz 1752, ruševina kule iz XVII. st., a na obali barokni ljetnikovac (XVIII. st.) obitelji Šimić s kapelicom.

LIT.: N. Bezic-Božanić, Srednjovjekovni spomenici Makarskog primorja, Makarski zbornik, 1970. — Horvat—Matejčić—Prijetelj, Barok. N. B. B.

IKONA, u kršč. umjetnosti slika Krista, Bl. Djevice Marije i svetaca, rjeđe prizori iz Staroga ili Novoga zavjeta. Izvorno se naziv odnosio na svaku sliku bez obzira na tehniku i materijal (metal, kamen, staklo, bjelokost, mozaik); tijekom vremena u Istočnoj crkvi i. postaje termin za prenosivu ili pomičnu sliku, u većini slučajeva izrađenu na dasci tehnikom tempere. U Bizantskome se Carstvu štovanje ikona V–VII. st. toliko razvilo da je dovelo do stogodišnje borbe između ikonodula (poklonici ikone) i ikonoklasta (protivnici štovanja ikona). God. 842. crkveni je Sabor u Carigradu odobrio slikanje i štovanje ikona. Nakon toga su utvrđeni ikonografski tipovi koji su se potom stoljećima ponavljali, što znatno otežava datiranje ikona.

Utjecaj se ikona širio iz Bizanta na Istok i na Zapad. Za razliku od pravoslavnoga Istoka, gdje je ikona imala teološko-kultni značaj, na Zapadu su ikone naprosto ostale sveti prikazi (slike) bez dogmatskoga štovanja te dostupni umjetničkome stvaralaštvu. Uvođenjem inovacija i mijenjanjem drevnih štovanih predložaka, od XII. se st. razvija u eur. slikarstvu specifičan stil religioznih slika koje se više ne mogu zvati ikonama.

U Hrvatskoj, kao doticajnom području ist. i zap. umj. utjecaja, očuvan je velik broj ikona u rasponu XIII–XX. st., a nalaze se u crkvama, muzejskim i priv. zbirkama. Najstarije su ikone slike Bl. Djevice Marije iz XIII. st. u Splitu, Zadru, Dubrovniku. Neke su naglašenijih biz. značajki, a druge pokazuju zapadne utjecaje; znatan broj ikona biz. tradicije poznati i nepoznati donatori donose u hrv. crkve i svetišta (Zbirka bratovštine Svih Svetih u Korčuli, Prizidnica na otoku Čiovu, Šibenik i dr.). U Dalmaciji i Istri posebnu cjelinu tvore ikone tzv. → *Kreško-venecijanske škole*. — Očuvane su i mnogobrojne ikone slikane za pravosl. crkve i manastire; stilom su prepoznatljive komogovinska i gomirska škola, čiji su slikari školovani uglavnom u Rusiji.

LIT.: Lj. Karaman, Notes sur l'art byzantin chez les Slaves catholiques de Dalmatie, Recueil Uspenskiij, II, Paris 1932. — G. Gamulin, Bogorodica s djetetom u staroj umjetnosti Hrvatske, Zagreb 1971. — V. Borčić, Zbirka ikona Odjela Srba u Hrvatskoj Povijesnog muzeja Hrvatske, Zagreb 1974. R.

IKONOGRAFIJA, disciplina povijesti umjetnosti koja proučava i razjašnjava sadržaj, smisao i simboliku likovnih prikaza (osoba, motiva i tema), ponajprije u umjetnosti kršćanstva. U klasičnoj antici to je bila vještina portretiranja. U istočnim kršč. crkvama slično značenje imala je još do nedavno, a označavala je način na koji se prikazuju vjerski sadržaji na ikonama i freskama. I. proučava kako i kada su prikazani neki lik. prizor ili tema, za razliku od novije discipline, ikonologije, koja proučava zašto su upravo tada i tako taj lik, prizor ili tema prikazani. U novije vrijeme ikonografska se metoda ponekad primjenjuje i na druga područja likovnosti. I. proučava također i oznake (atribute) po kojima se neke osobe prepoznaju, kao i literarne izvore na temelju kojih je neki prikaz nastao.

IKONA, *Majka Božja s djetetom*, XIII. st. Zadar, katedrala

IKONA, *Tri sveta zaštitnika*, kraj XIII. st. Split, riznica Sv. Mikule u Varoši

